

sygn. akt I Ns 348/21

POSTANOWIENIE

1 grudnia 2021 roku

Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie w I Wydziale Cywilnym w składzie:

Przewodniczący: asesor sądowy M. J.

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 1 grudnia 2021 roku w W.

sprawy z wniosku **E. B.**

z udziałem **W. D.**

o stwierdzenie nabycia spadku po K. D.

postanawia

odrzuć wniosek.

UZASADNIENIE

E. B. wniosła o stwierdzenie nabycia spadku po K. D. zmarłym 20 maja 2020 r., ostatnio zamieszkałym w Wielkiej Brytanii. Wskazała, że jurysdykcja sądów polskich wynika z polskiego obywatelstwa spadkodawcy (wniosek k. 3-4).

Uczestnicy postępowania nie mają wiedzy o żadnym majątku spadkowym w Polsce. Od wielu lat nie mieli też kontaktu ze spadkodawcą (zapewnienia wnioskodawczyni i uczestnika k. 61v).

Pełnomocnicy wnioskodawczyni i uczestnika, mimo zobowiązania przewodniczącego do wskazania ewentualnego majątku spadkowego w Polsce albo innych okoliczności uzasadniających jurysdykcję sądów polskich pod rygorem odrzucenia wniosku – żadnego majątku ani innej okoliczności nie wskazali (zobowiązanie k. 74, potwierdzenie doręczenia przez PI k. 75, dowód dostępu do sprawy w PI k. 76).

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 83 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr (...) z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego (dalej jako rozporządzenie 650/2012), rozporządzenie to stosuje się do dziedziczenia po osobach zmarłych w dniu lub po dniu 17 sierpnia 2015 r. Wiąże ono w całości i jest bezpośrednio stosowane przez sądy każdego państwa członkowskiego (art. 84 ust. 3 rozporządzenia 650/2012). Ma pierwszeństwo przed sprzecznymi z tym rozporządzeniem przepisami ustaw krajowych (art. 91 ust. 3 Konstytucji RP), a więc w szczególności przepisami kodeksu postępowania cywilnego. Mając na uwadze powyższe, zupełnie chybione jest powoływanie się na przepisy kodeksu postępowania cywilnego w kontrze do mającego pierwszeństwo i bezpośrednio stosowalnego rozporządzenia unijnego.

Wynika to wprost z motywu (30) preambuły rozporządzenia 650/2012, zgodnie z którym „w celu zapewnienia, aby sądy wszystkich państw członkowskich mogły na tych samych podstawach sprawować jurysdykcję w sprawach dotyczących spadku po osobach niemających miejsca zwykłego pobytu w państwie członkowskim w chwili śmierci, w niniejszym rozporządzeniu należy zawrzeć uporządkowany hierarchicznie, wyczerpujący wykaz podstaw, w oparciu o które można sprawować jurysdykcję dodatkową”.

O tym, że sprzeczne z prawem unijnym są jakiegokolwiek przepisy krajowe rozumiane w ten sposób, że rozszerzają jurysdykcję sądów krajowych w sprawach spadkowych ponad przyznaną rozporządzeniem 650/2012, przesądził wiążąco Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z 21 czerwca 2018 r., C-20/17 ((...):EU:C:2018:485), wskazując m.in., że ma to na celu „ograniczenie ryzyka równoległych postępowań toczących się przed sądami różnych państw członkowskich oraz ryzyka mogących z takich postępowań wyniknąć sprzecznych rezultatów”.

W ten też sposób jest to jednolicie rozumiane w doktrynie polskiej (por. A. Wysocka-Bar, *Jurysdykcja krajowa sądów polskich a kolizyjna jednolitość spadku*, „Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego” 2016, nr 14, s. 91, 97; K. Weitz, *Jurysdykcja krajowa w sprawach spadkowych w świetle rozporządzenia spadkowego* [w:] *Nowe europejskie prawo spadkowe*, red. M. Pazdan, J. Górecki, Warszawa 2015, s. 42, 55) i tak też było rozumiane przez ustawodawcę w uzasadnieniu rządowego projektu ustawy z 24 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr (...), Sejm VII kadencji), gdzie wskazano, że „należy też wskazać, że w kontekście rozporządzenia nr 650/2012 w zasadzie w każdej sprawie spadkowej i tak niezbędne będzie ustalenie miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy, aby stwierdzić, czy sąd polski posiada jurysdykcję w danej sprawie”, natomiast pozostawienie w kodeksie przepisów jurysdykcyjnych wynikało z trafnej obserwacji projektodawcy, że „pojęcie sprawy spadkowej w rozumieniu rozporządzenia nr 650/2012 jest pojęciem autonomicznym, w związku z tym nie można wykluczyć (przynajmniej teoretycznie), że pewne sprawy, które są sprawami spadkowymi w rozumieniu k.p.c. nie zostaną objęte zakresem rozporządzenia”, a ponadto było niezbędne dla zapewnienia możliwości stosowania art. 1146 § 1 pkt 2 k.p.c. przy uznawaniu zagranicznych orzeczeń spadkowych dotyczących spadków spoza zakresu rozporządzenia, a nade wszystko – do spadków otwartych przed 17 sierpnia 2015 r.

Zgodnie z tymi przepisami rozporządzenia 650/2012 jurysdykcję do orzekania co do ogółu spraw dotyczących spadku mają sądy państwa członkowskiego, w którym zmarły miał miejsce zwykłego pobytu w chwili śmierci (art. 4). W przypadku natomiast, gdy zmarły nie miał miejsca pobytu w żadnym państwie członkowskim – zgodnie z art. 10 ust. 1 i 2 rozporządzenia 650/2012 jurysdykcję mają sądy państwa członkowskiego, w którym znajdują się składniki majątku spadkowego – albo co do ogółu spadku, jeśli zmarły był obywatelem tego państwa lub nie więcej niż 5 lat przed śmiercią miał w tym państwie miejsce zwykłego pobytu, albo, w przeciwnym razie, do orzekania w sprawach dotyczących tych tylko składników majątku spadkowego położonych w tym państwie. Jeśli brak tych składników w danym państwie, jego jurysdykcja może wynikać wyłącznie z tzw. *forum necessitatis* tj. gdy postępowanie nie może być we właściwy sposób wszczęte lub przeprowadzone, lub nie byłoby możliwe w państwie trzecim, z którym sprawa jest ściśle związana, a jednocześnie sprawa ma dostateczny związek z państwem członkowskim sądu, do którego ją wniesiono (art. 11).

Przenosząc powyższe zasady na grunt niniejszej sprawy, K. D. miał miejsce zwykłego pobytu w Wielkiej Brytanii, a więc w państwie trzecim w rozumieniu rozporządzenia (Wielka Brytania, Irlandia oraz Dania nie przystąpiły bowiem do stosowania tego aktu prawnego, pomijając już w tym miejscu wystąpienie Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej). Skoro tak, wprawdzie sądy polskie mogłyby potencjalnie mieć jurysdykcję co do spadku po K. D. jako obywatelu polskim, jednak tylko pod warunkiem znajdowania się na terytorium Polski majątku spadkowego, którego jednak nie ustalono.

W grę nie wchodziło też zastosowanie art. 11 rozporządzenia 650/2012. O ile bowiem przesłanka dostatecznego związku sprawy z Polską potencjalnie mogłaby być uznana za spełnioną (potencjalni spadkobiercy tu zamieszkują), o tyle nie sposób uznać, że „postępowanie nie może być we właściwy sposób wszczęte lub przeprowadzone, lub nie byłoby możliwe w Wielkiej Brytanii”. Przepis ten, mający charakter ścisłego wyjątku (tzw. *forum necessitatis*) nie uprawnia do rozpoznawania spraw przez sądy danego państwa li tylko w celu ułatwienia sprawy wnioskodawcy czy uczestnikowi. W ten bowiem oto sposób, cały system norm jurysdykcyjnych traciłby sens, bowiem zawsze uczestnicy wnosiliby sprawę do sądów w swoim kraju, powołując się właśnie na *forum necessitatis*. Takie rozszerzenie ścisłego wyjątku i czynienie z niego zasady stanowiłoby zarazem naruszenie prawa unijnego, skoro prawodawca unijny w motywie (31) jako przykłady pozwalające na zastosowanie tego wyjątku wskazał wojnę domową oraz przypadek, gdy nie można w rozsądny sposób oczekiwać od beneficjenta wszczęcia lub prowadzenia postępowania

w tym państwie, i to w kontekście pozbawienia prawa do sądu. Tymczasem rzecz w przypadku Wielkiej Brytanii sprowadza się co najwyżej do zmiany pełnomocnika na obeznanego w prawie brytyjskim, co nie jest nadmiernie utrudnione – bowiem prawo brytyjskie jest jednym z najbardziej znanych w Polsce obcych porządków prawnych (przy większości uniwersytetów znajdują się obecnie szkoły prawa brytyjskiego), a także Wielka Brytania – spośród państw trzecich, a więc nienależących do UE – jest jednym z najlepiej zintegrowanych. Uczestnicy postępowania zresztą nie wskazali nawet żadnych szczególnych racji uzasadniających ich wyjątkową potrzebę przeprowadzenia postępowania spadkowego w takim nadzwyczajnym trybie, który – co należy podkreślić – stwarza poważne zagrożenie dla jakości postępowania, oto bowiem sąd polski musiałby stosować prawo obce (art. 21 ust. 1 rozporządzenia 650/2012), i to oparte na case-law, i opierać się de facto na twierdzeniach uczestników, którzy ze spadkodawcą od wielu lat nie mieli żadnego kontaktu (zapewnienia k. 61v), co stwarzałoby potężne zagrożenie pominięcia rzeczywistego spadkobiercy, a nawet wydania orzeczenia, mimo prawomocnego przesądzenia danej kwestii w państwie, które ma jurysdykcję. Stanowiłoby zaprzeczenie celowi rozporządzenia, którym było, żeby o spadku orzekały sądy, których prawo jest właściwe oraz gdzie spadkodawca miał w ostatnim okresie życia centrum interesów.

Zgodnie z art. 15 rozporządzenia 650/2012 w przypadku gdy do sądu państwa członkowskiego wniesiono sprawę spadkową, co do której sąd ten nie ma jurysdykcji na mocy niniejszego rozporządzenia, sąd ten stwierdza z urzędu brak swojej jurysdykcji. Nastąpiło to zgodnie z art. 1099 § 1 k.p.c. przez odrzucenie wniosku. Gdyby sąd rozpoznał sprawę mimo braku jurysdykcji, postępowanie byłoby nieważne (art. 1099 § 2 k.p.c.).

Z.ądzenia:

- odnotować uzasadnienie,
- odpis postanowienia z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi uczestnika r. pr. P. przez umieszczenie w portalu informacyjnym;
- jeśli dzień po odnotowaniu odpis wyroku z uzasadnieniem nie zostanie umieszczony w zakładce „Moje doręczenia” ww. pełnomocnika (a będzie jedynie w zakładce (...)) – doręczyć mu odpis postanowienia z uzasadnieniem tradycyjnie, pocztą, w piśmie przewodnim wskazując, że doręczenie pocztowe ma miejsce z uwagi na awarię systemu informatycznego sądu;
- jeśli w zakładce „Moje doręczenia” pełnomocnika wnioskodawczyni adw. P. i pełnomocnika uczestnika r. pr. P. nie ma umieszczonego odpisu postanowienia z 1 grudnia 2021 r. (a znajduje się on wyłącznie w zakładce (...)) – niezwłocznie wysłać ww. pełnomocnikom odpis postanowienia z pismem przewodnim, w którym wskazać, że doręczenie pocztowe ma miejsce z uwagi na awarię systemu informatycznego sądu;
- akta przedstawić za miesiąc z potwierdzeniami doręczeń.

W., 20 grudnia 2021 roku asesor sądowy M. J.